

چهل مسئله در حج

مطابق با فتاوی مرجع عالیقدر
آیت الله العظمی صانعی مدظله العالی

www.saanei.org
www.feqh.org

(مسئله ۱) کسانی که با فیش میّت و به نیابت از وی به حج می روند اگر خود نیز تمام شرایط استطاعت بجز باز بودن راه را دارا باشند (که آن هم با فیش حج میّت حاصل شده) در این صورت استطاعت برایش حاصل نشده، چون در استطاعت غیر از مال و سلامتی بدن و بودن وقت، باز بودن راه از طریق مشروع و حلال نیز شرط است، آری اگر از ناحیه صاحبان فیش و کسانی که فیش را به او داده اند اجازه به جا آوردن حج و اجیر گرفتن از مدینه یا جدّه برای متوفی به او داده باشند. در این صورت نه تنها چنین کاری جایز است بلکه باید نایب بگیرد و اگر خودش برای میّت حج به جا آورد حجّش به طور کلی باطل است.

(مسئله ۲) برای کسانی که در حال اجیر شدن از معذورین نبوده اند و بعد از قبول نیابت و عقد اجاره، در موقع اعمال یا قبل از محرم شدن در جایی که فسخ عقد اجاره موجب ضرر معتد به به مستأجر باشد و یا موجب ضرر معتد به به اجیر باشد جزو معذورین شده اند و صحّت نیابت و کفایت از حج منوب عنه به حکم لا ضرر و به حکم «کلمة غلب الله علیه فهو أولى بالعدر» خالی از وجه نمی باشد، اما اگر قبل از آن باشد اجاره خود به خود به خاطر عدم قدرت اجیر بر انجام وظیفه منوب عنه که معذور نبوده باطل است.

(مسئله ۳) احرام بستن از داخل مسجد شجره واجب نیست و از خارج مسجد تا حدودی که جزء ذوالحلیفه محسوب می شود، احرام جایز و صحیح است بنابراین، احرام از بیرون مسجد و محل توقفهای ماشین و محل دست فروشها و خیابانهای مجاور و نزدیک مسجد که جزء ذوالحلیفه است قطعاً کافی است.

(مسئله ۴) میقات کسانی که در حال عبور و رفتن به مکه از مواقیت خمسه معروفه یا محاذی آنها عبور نمایند، همانند کسانی که از جدّه می خواهند به مکه بروند و محاذات برایشان محرز نشده باشد (که برای غالب افراد اگر نگوییم برای همه محرز نمی باشد) میقات اینها ادنی الحّلّ می باشد.

(مسئله ۵) اگر زن در میقات حائض باشد و یقین کند که نمی تواند عمره تمتّع را در وقت خود انجام دهد، باید نیت حج افراد کند و برای حج افراد محرم شود و حج افراد به جا آورد و بعد از آن عمره مفرده انجام دهد و این حج از حجة الاسلام او کفایت می کند، ولی اگر در زمانی کشف خلاف شد که امکان به جا آوردن اعمال عمره تمتّع را داشت، واجب است به عمره تمتّع عدول کند و بعد از آن حج تمتّع که حجة الاسلام او می باشد، به جا آورد.

(مسئله ۶) کسی که در غیر ماههای حج به مکه رفته و عمره مفرده به جا آورده و تا زمان حج در مکه مانده است برای احرام عمره تمتّع، بنابر احتیاط باید به میقاتی که از آن عبور کرده برود و از آنجا محرم شود هر چند اکتفا به ادنی الحّلّ برای این گونه افراد خالی از قوت نیست، چون مواقیت معروفه میقات کسی است که از آنها یا محاذی آن عبور می کند نه آنکه موضوعیت داشته و شرط صحّت باشد.

(مسئله ۷) کسی که به احرام عمره مفرده وارد مکه می شود اگر احرامش در ماههای حج بوده جایز است آن را عمره تمتّع قرار دهد و دنبال آن حج تمتّع به جا آورد.

(مسئله ۸) آنچه در لباس نمازگزار شرط است در لباس های احرام نیز شرط است و بنابر احتیاط مستحب، طواف کننده از نجاساتی که در نماز عفو شده (مثل خون کمتر از درهم و جامه ای که با آن نتوان نماز خواند مثل عرقچین و جوراب) اجتناب کند.

(مسئله ۹) نیابت افراد معلول از ناحیه دست یا پا جایز است و مانعی ندارد آری اگر نداشتن پا سبب گردد که نمازش را نشسته بخواند در نماز طواف احتیاط کند و نایب بگیرد تا او نماز طواف را بخواند.

(مسئله ۱۰) جایز است محرم هنگام خوابیدن، از پتو یا روانداز دوخته استفاده کند، هر چند روی پاهای او را هم بپوشاند، چون صدق لُبس نمی کند ولی سر خود را نباید بپوشاند.

(مسئله ۱۱) در شب، استظلال نیست، بنابر این جایز است محرم در شب با ماشین سقف دار به مکه یا جای دیگر برود، و بنابر احتیاط واجب، محرم برای رفتن به رمی جمرات یا کشتارگاه یا در خود عرفات از چتر و امثال آن استفاده نکند. و بعد از آنکه محرم به منزل رسید، بنابر احتیاط واجب نمی تواند در روز برای رفتن به مسجدالحرام از ماشین مسقف استفاده کند.

(مسئله ۱۲) استفاده از ماسکهایی که جهت جلوگیری از تنفس هوای آلوده به دهان می زنند و بند آن را پشت سر می اندازند که بخش کوچکی از سر را می پوشاند از حیث ستر رأس برای مردان، مانعی ندارد چون با انداختن بند آن به پشت سر، صدق ستر نمی کند و اما نسبت به زنان چون موجب پوشیدن قسمتی از صورت می شود مطلقاً حرام است.

(مسئله ۱۳) طواف کردن باید به نحو متعارف باشد و در تمام اشواط، خانه کعبه در طرف چپ طواف کننده واقع شود یعنی نباید از حجرالأسود که شروع می کند به طرف رکن یمانی دور بزند! بلکه باید از حجرالأسود شروع کند و به طرف رکن عراقی و بعد رکن شامی و بعد رکن یمانی برود و دور بزند، و زیادتر از آن لازم نیست بلکه اگر موقع دور زدن مثلاً رو به کعبه هم باشد، اشکال ندارد.

(مسئله ۱۴) واجب نیست در حال طواف روی طواف کننده به طرف جلو باشد، بلکه جایز است به سمت راست یا چپ نگاه کند و یا صورت خود را برگرداند، بلکه به عقب نگاه کند، کما اینکه می تواند رویه روی کعبه شود و دور بزند همچنین می تواند طواف را رها کند و کعبه را ببوسد و برگردد و از همان جا طوافش را ادامه دهد، آری، نباید عمداً پشت به کعبه طواف نماید و اگر به واسطه مزاحمت طواف کنندگان و کثرت جمعیت روی طواف کننده به کعبه واقع شود و یا عقب عقب طواف کند یا پشتش بدون قصد و یا صدق اهانت به کعبه واقع شود، طوافش صحیح است.

(مسئله ۱۵) طواف باید دور کعبه و در مسجد الحرام باشد و لازم نیست که بین کعبه و مقام ابراهیم(علیه السلام) باشد پس حد طواف مسجدالحرام است اگرچه پشت مقام ابراهیم(علیه السلام) باشد.

(مسئله ۱۶) طواف در طبقه فوقانی مسجدالحرام که طواف فضا و هوای متعلق به بیت باشد همانند طواف در طبقه پایینی و صحن مسجدالحرام مجزی و صحیح می باشد.

(مسئله ۱۷) احکامی که برای نماز خواندن مرد و زن با محاذات همدیگر و یا تقدم مرد بر زن در سایر جاها وجود دارد، برای مرد و زنی که در مسجدالحرام نماز می خوانند، وجود ندارد و نماز آنها حکم نماز دو مرد و یا دو زن در سایر جاها را دارد.

(مسئله ۱۸) معذورینی که در طبقه فوقانی طواف خود را انجام داده اند نماز طواف را هم می توانند در طبقه فوقانی بخوانند و به طور کلی آنچه در نماز طواف شرط است، در مسجدالحرام و پشت مقام بودن آن است.

(مسئله ۱۹) اگر مسیر بین صفا و مروه را چند طبقه کنند، سعی نمودن از هر طبقه جایز است، چون سعی بین صفا و مروه که مورد نص و فتوی است صدق می کند. و همچنین با توجه به توسعه مسعا از حیث عرض آن که گفته می شود عرضش بقدر عرض مسعا فعلی یعنی حدود بیست متر است با قیام حجت شرعی بر بودن آن مقدار اضافه شده بین آن دو کوه و بین صفا و مروه موجب اجزاء و صحت و مسقط تکلیف است.

(مسئله ۲۰) اگر کسی عمداً یا سهواً طواف را رها کند و از سر بگیرد مانعی ندارد چه قبل از نصف و چه بعد از آن باشد چون حکم به اتمام و عدم قطع در مواردی که وارد شده حکم ترخیصی و ارفاقی می باشد نه حکم وجوبی.

(مسئله ۲۱) اگر کودک غیر ممیز در حال طواف و یا سعی خواب باشد مانعی ندارد چون او طواف نمی کند بلکه او را طواف و سعی می دهند بنا بر این شرایط صحت طواف مثل طهارت نیت و بیدار بودن و امثال آنها برایش معتبر نمی باشد آری اگر طفل ممیز باشد حکم بزرگسالان و بالغین را دارد و باید در ابتداء و در بین طواف و سعی بیدار باشد.

(مسئله ۲۲) خدمه کاروانها و یا افراد دیگر پس از انجام عمره تمتع می توانند بدون احرام حج، برای دیدن چادرها و کارهای دیگر از مکه خارج شوند و به منی و عرفات بروند، گرچه احتیاط مستحب در خارج شدن با احرام حج تمتع است و ناگفته نماند که حتی بنا بر قول به عدم جواز خروج آنها بدون احرام برای حج، اگر بدون احرام رفتند به حجشان ضرری نمی زند.

(مسئله ۲۳) ترتیب در اعمال منی در روز عید یعنی تقدیم رمی جمره عقبه بر ذبح و تقدیم ذبح بر حلق يك امر مستحب است بنابراین، می توان ذبح را حتی بر رمی جمره هم مقدم داشت چه رسد به حلق.

(مسئله ۲۴) بیرون آمدن از احرام نسبت به محرمانی که در منی با حلق (یا تقصیر) محقق می شود منوط و مشروط است به اتیان و انجام رمی و حلق (یا تقصیر) پس هر زمان آن دو عمل انجام گرفت از احرام در آنجا خارج شده و می تواند مثلاً لباس مخیط بپوشد هر چند هنوز ذبح انجام نگرفته باشد.

(مسئله ۲۵) کسانی که عذر دارند از اینکه در روز رمی کنند، مانند اشخاص بیمار، می توانند در شب رمی کنند، و هر وقت شب که باشد مانعی ندارد، و معذورین، مانند زنان و پیر مردان و کودکان و ضعیفان که شبانه از مشعر به منی کوچ داده شده اند نیز جایز است در شب عید رمی جمره عقبه را انجام دهند.

(مسئله ۲۶) با توسعه اخیر جمرات رمی بر آن مقدار توسعه یافته کفایت می کند و فرقی بین آن گونه اضافه ها و اضافه عمودی وجود ندارد.

(مسئله ۲۷) واجب است قربانی در روز باشد حتی کسانی که معذور بودند و شب از مشعر کوچ کرده اند و رمی جمره عقبه را شبانه انجام داده اند قربانی نمودن در شب حتی از آنها هم مجزی نمی باشد چون ذبح در شب مورد نهی و کراهت مولوی است.

(مسئله ۲۸) کسی که سال اول حج او است و «صروه» می باشد، مخیر است بین حلق (سرتراشیدن) و تقصیر، ولی افضل این است که سرتراشیدن را اختیار کند.

(مسئله ۲۹) انجام حلق یا تقصیر در شب هم صحیح است و کفایت می کند.

(مسئله ۳۰) اگر کسی در روز عید نتواند قربانی کند و حلق و یا تقصیر نکرده باشد می تواند، روز یازدهم با احرام، رمی کند.

(مسئله ۳۱) اقامه نماز جماعت در مسجدالحرام و مسجدالنبی(صلی الله علیه وآله) به حکم تقیّه مداراتی مجزی است و در هنگام اقامه نماز مؤمنین از مسجدین خارج نشوند تا سبب انگشت نماگشتن و وهن مذهب نگردد.

(مسئله ۳۲) مسافر در تمام شهر مکه و مدینه مخیر بین قصر و اتمام است و این حکم اختصاص به مسجدالحرام و مسجدالنبی(صلی الله علیه وآله) ندارد.

(مسئله ۳۳) به نظر این جانب مغرب همان استتار قرص است بنابراین نماز مغرب را می تواند با آنها بخواند.

(مسئله ۳۴) در مسجدالنبی سجده روی فرشهای مسجد، به حکم تقیه مداراتی مجزی است و لازم نیست در جایی که سنگ است نماز بخواند و یا حصیر و مانند آن همراه خود ببرد هر چند همراه داشتن آن و یا سجده برسنگها اگر به گونه ای باشد که خلاف متعارف بین مسلمین نباشد و موجب وهن نگردد مانعی ندارد و جایز است.

(مسئله ۳۵) افرادی که در مکه و مدینه قصد ماندن ده روز را ندارند نمی توانند نوافل نمازهای یومیه را بخوانند، چون تخییر در نماز ظهر و عصر و عشاء در اماکن تخییر، یک حکم اختصاصی نسبت به خود آنهاست نه نسبت به نوافل آنها.

(مسئله ۳۶) بنا بر احتیاط واجب، زن حائض و نفساء نباید در حرم امامان(علیهم السلام)توقف کند، ولی رفتن آنها کنار دیوار بقیع برای زیارت مانعی ندارد.

(مسئله ۳۷) پولی که برای حج واجب واریز می کنند، چنانچه از در آمد همان سال ثبت نام کرده باشند، خمس ندارد، هر چند سالهای بعد نوبتشان بشود، اما اگر پول واریز شده متعلق خمس بوده مثل اینکه از سرمایه غیر مخمس شده برداشته اند یا از پولی که سال بر آن گذشته سپس واریز کرده اند، باید خمس آن را بدهند هر چند در همان سال ثبت نام به حج مشرف شوند.

(مسئله ۳۸) وضو گرفتن از ظروفی که مخصوص آشامیدن می باشد جایز نیست و صحیح نمی باشد و وضو با آنها باطل است.

(مسئله ۳۹) قرآنهایی که وقف مسجدالحرام و یا مسجدالنبی(صلی الله علیه وآله) و یا سایر مساجد است حجاج و زائرین نمی توانند آنها را جهت خواندن در منزل و یا هتل همراه خود ببرند.

(مسئله ۴۰) اگر نماز گزار در نماز صبح جمعه یا روزهای دیگر آیه سجده را شنید، باید سجده را با اشاره سر، انجام بدهد و بعد از نماز سجده درست انجام دهد، و ناگفته نماند که اگر اشتهاً در نماز با آنها به جای سجده به رکوع برود، قطعاً نمازش باطل است چون زیاده رکن حاصل شده و زیاده رکن ولو اشتهاً، سبب بطلان نماز است.